

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 44/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain 98 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi valtion eläkelain 98 §:n muuttamisesta (HE 203/2009 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti puolustusvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PuVL 8/2009 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Marja Isomäki, valtiovarainministeriö

- lakimies Jorma Kurula, Valtiokonttori
- puheenjohtaja Petteri Leino, Aliupseeriliitto ry
- puheenjohtaja Antti Kuivalainen, Päälystöliitto ry
- pääluottamusmies Markku Pietikäinen, Rajavartioliitto ry
- puheenjohtaja Harri Westerlund, Upseeriliitto ry
- neuvottelupäällikkö Seppo Väänänen, Palkansaajajärjestö Pardia ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion eläkelain 98 §:ää siten, että sotilaseläkkeissä elinaikakerrointa sovellettaisiin karttuneeseen vanhuuseläkkeeseen eikä enimmäismäärällä rajattuun eläkkeeseen. Lain voimaantulosäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että elinai-

kakerrointa ei sovellettaisi sellaiseen sotilaseläkkeeseen, johon oikeus on syntynyt ennen vuotta 2010.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2010 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Vuoden 2005 mittavan eläkeuudistuksen keskeisiä muutoksia olivat koko työuran ansioiden huomioon ottaminen 18 vuoden iästä alkaen eläkettä kartuttavana, vanhuuseläkeiän muuttuminen joustavaksi ikävälillä 63—68, varhaiseläkkeiden ikärajojen nosto ja yksilöllisen varhais- ja työttömyyseläkkeen poisto kokonaan sekä eliniän pitenemisen vaikutuksen huomioon ottaminen elinaikakertoimen kautta eläkkeen määrässä. Lisäksi eläkkeiden sääntelyä niin julkis- kuin yksityissektorillakin yhdenmukaistettiin entisestään.

Vuoden 2005 uudistuksella eläkemenojen tulevaa kasvua pyritään hillitsemään, ja etenkin vuodesta 2010 alkaen vaikuttava elinaikakerroin säätelee eläkemenoa sen mukaan, miten odotettavissa oleva elinikä kehittyy. Pitkällä aikavälillä elinaikakerroin vähentää oleellisesti väestön ikääntymisen vaikutuksia eläkemenoon. Alkavien vanhuuseläkkeiden suhde keskipalkkaan on nyt noin 50 prosentin tasolla. Suhde säilyy ennusteiden mukaan samalla tasolla, kunnes se noin kymmenen vuoden kuluttua alenee lievästi elinaikakertoimen vuoksi.

Elinaikakertoimen soveltaminen työkyvyttömyyseläkkeisiin muuttuu alun perin säädetyistä ensi vuoden alussa siten, että ennen vuotta 2010 alkaneisiin työkyvyttömyyseläkkeisiin kerrointa ei sovelleta lainkaan ja vuodesta 2010 alkaen elinaikakerrointa sovelletaan lievennettynä työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa ja vain karttuneeseen eläkkeeseen. Eduskunta on hyväksynyt työkyvyttömyyseläkkeeseen sovellettavaa elinaikakerrointa koskevat muutokset yksityisten alojen sekä valtion ja kuntien palveluksessa olevien eläkelakeihin. Nyt vastaava työkyvyttömyyseläkkeitä koskeva muutos ehdotetaan tehtäväksi sotilaseläkkeiden osalta. Ehdotus on yhdenmukainen muihin työeläkelakeihin tehtyjen muutosten kanssa.

Sotilaseläkejärjestelmässä on yleisestä eläkejärjestelmästä poikkeavia erityispiirteitä. Lyhyemmän palvelusajan vuoksi sotilaseläke karttuu nopeammin kuin työeläke yleensä. Sotilas-

eläkkeille on säädetty niiden nopean karttumistavan vuoksi enimmäismäärä, joka on 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevista työansioista.

Hallituksen esitys rajaa elinaikakertoimen soveltamista sotilaseläkejärjestelmässä myös vanhuuseläkkeen osalta siten, että kerrointa sovelletaan karttuneeseen eläkkeeseen eikä eläkkeeseen, joka jo on pienennetty enimmäismääräiseen 60 prosenttiin palkasta. Lisäksi kertoimena käytettäisiin eläkkeen alkamisvuodelle vahvistettua kerrointa, joka on matalampi kuin syntymävuoden mukaan määräytyvä kerroin, jota muutoin vanhuuseläkkeisiin sovelletaan.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan elinaikakerrointa ei sovelleta lainkaan sellaiseen sotilaseläkkeeseen, johon oikeus on syntynyt ennen vuotta 2010. Esitys on valiokunnan mielestä tarpeellinen erityisesti siksi, että ne sotilait, jotka ennen vuoden 2010 alkua ovat saavuttaneet oikeuden eläkkeeseen, voivat jatkaa työelämässä ilman, että eläkkeelle jäämisen lykkääminen pienentäisi eläkettä. Sotilaseläkejärjestelmän piirissä on 480 sellaista henkilöä, joilla olisi oikeus jäädä palvelusaikansa perusteella eläkkeelle vuonna 2009. Tarkoituksena on lieventää elinaikakertoimen vaikutusta juuri sen käyttöön ottamisen alkuvaiheessa ja siten turvata hallittu eläkkeelle siirtyminen puolustusvoimien kannalta.

Vuoden 2005 uudistuksen keskeinen tavoite oli kannustaa jatkamaan työelämässä yli alimman 63 vuoden eläkeiän. Merkittävänä kannustimena tähän on, että pidempään työskentelemällä on mahdollista kompensoida elinaikakertoimen vaikutusta jo varsin nopeasti, kun 63 vuoden täyttämisen jälkeen eläkettä karttuu 4,5 prosenttia palkasta.

Sotilaseläkejärjestelmän erityispiirteenä on pakolliseen eroamisikään ja palvelusaikaan perustuva vanhuuseläkeoikeus. Sotilaalla ei ole pakollisen eroamisikäjärjestelmän vuoksi mahdollisuutta jatkaa palvelustaan eroamisikänsä jälkeen eikä näin kompensoida elinaikakertoimen vaiku-

tusta eläkkeeseen eikä muutoinkaan pidentää työuraansa.

Puolustusvaliokunnan lausunnossa on kuvattu puolustusvoimien palveluksessa olevien eri ammattiryhmien nykyiset eroamisikä säännökset, joiden mukaan eroamisiät vaihtelevat välillä 55—63 ikävuotta. Eläkelakien muutoksia tehtäessä on yleensä samalla hyväksytty suoja säännöksiä, joilla on turvattu kulloinkin pisimpään palveluksessa olleiden eläkeikään ja eläkekarttumaan liittyviä erityisehtoja. Eläkeuudistusten siirtymäkauden järjestelyistä aiheutuu tilanteita, joissa henkilöiden on pakko erota, vaikka täyttää eläkettä ei vielä ole ehtinyt karttua ennen pakollista eroamisikää. Tämä koskee nimenomaan ennen vuoden 1995 eläkemutosta virassa palvelleita sotilaita ja eräitä muita virkamiehiä.

Nykyisen lain perusteella Pääesikunta voi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että virkamies voi jatkaa palveluaan samassa virassa eroamisikänsä jälkeen määrääjän. Eläkekarttuman vajeus ei nykyisellään sinällään anna virkamiehelle subjektiivista oikeutta jatkaa eroamisikänsä jälkeistä palveluaan, jos jatkomahtodollisuuden myöntäminen ei ole puolustusvoimien kannalta toiminnallisesti tarkoituksenmukaista.

Puolustusvaliokunnan saaman selvityksen mukaan puolustusvoimat on ollut varsin pidättyväinen jatkoajan myöntämisessä niille sotilashenkilöille, joiden eläkepalkan karttuma jää alle 60 prosentin. Siviilivirkamiesten jatkoaikahakemuksiin Pääesikunta on suhtautunut kielteisesti. Myöskään rajavartiolaitoksessa raja- ja merivarti-joille ei ole myönnetty jatkoajoja lainkaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että myös sotilasammateissa on järkevää pyrkiä pidentämään työuria ja puolustusvoimissa on hyvä pyrkiä turvaamaan jatkomahtodollisuudet työssä siihen halukkaille viranhaltijoille. Työurien pidentämisen yleisen tavoitteen kannalta on tärkeää, että myös sotilailla olisi mahtodollisuus jatkaa palveluksessa nykyistä pidempään sikäli kuin se toiminnallisesti on mahtodollista. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitääkin vuoden 2005 eläkeuudistuksessa hyväksytyihin tavoitteisiin nähden tarkoituksenmukaisena, että pakollisia eroamisikä joustavoitetaan.

Kuten puolustusvaliokunta lausunnossaan toteaa, eroamisikärajojen avulla hallitaan sotilashenkilöstön ikärakennetta maanpuolustuksen kokonaisuutta ajatellen sekä tuetaan sotilaskou- lutetun reservin muodostumista. Käsiteltävänä oleva esitys liittyy sotilaseläkejärjestelmän ja edellä mainittujen maanpuolustukseen liittyvien tavoitteiden yhteensovittamiseen. Puolustusmi- nisteriössä on parhaillaan meneillään pakollisten eroamisikä joustavoittamiseen liittyvä sel- vitystyö, jonka valmistumista sosiaali- ja ter- veysvaliokunnan näkemyksen mukaan on syytä kiirehtiä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysva- liokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutta- mattomana.

StVM 44/2009 vp — HE 203/2009 vp

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Jukka Mäkelä /kok
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Håkan Nordman /r (osittain)
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr (osittain)	Markku Pakkanen /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd (osittain)	Päivi Räsänen /kd
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Paula Sihto /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Lenita Toivakka /kok (osittain)
		Erkki Virtanen /vas
		vjäs. Johanna Karimäki /vihr (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.